

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 823

Nota Elen, Elerweerd
Zone 3: Grindwinning, deelgebied 3

Deel 2: Programma van Maatregelen

Sebastiaan Augustin, Petra Driesen & Eckhart Heunks
december 2019

3. Samenvatting

Voorliggende nota behandelt de resultaten van het proefsleuvenonderzoek (2019K138) van deelgebied 3 van de Grindwinning Elerweerd. Deelgebied 3 heeft een oppervlakte van 9 ha. waarvan op basis van het landschappelijk bodemonderzoek (2019A284) een gebied van ca. 6 ha is geselecteerd voor proefsleuvenonderzoek, zijnde de kronkelwaarden ten oosten en ten westen van de centrale hoofdrestgeul.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd conform het programma van maatregelen van de in akte genomen archeologienota (ID 9248) en de nota van deelgebied 1D (nota ID 11868).

Het initieel opgemaakte proefsleuvenplan kon zo goed als volledig gevolgd worden. Het was niet nodig om de inplanting van de sleuven aan te passen: de restgeulen bleken immers te liggen waar verwacht. Noch was het nodig om de sleuven richting de geul uit te breiden of om de sleuven getrapt aan te leggen. In het westelijke deel van het onderzoeksgebied werd een sleuf onderbroken omdat nog niet alle bomen gekapt waren. De sleuven in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied werden plaatselijk ietwat ingekort in verband met de nog aanwezige grondhopen. Dit neemt echter niet weg dat, inclusief de vijf kijkvenster, in totaal 14,3 % van het terrein (59930 m²) onderzocht werd.

Het proefsleuvenonderzoek leverde zes sporen op die gelegen waren op het centrale deel en de flank van de oostelijke kronkelwaard waarop eveneens de ijzertijdvindplaatsen van de aangrenzende deelgebieden 1D en 2 gelegen zijn. Alle zes sporen zijn antropogeen. Het betrof vier paalkuilen en twee kuilen die in de ijzertijd gedateerd kunnen worden. Drie palen maken deel uit van een structuur waarvan de functie niet bepaald kan worden. Het lijkt echter niet om een gebouw te gaan waarvan de vierde paal verdwenen is. De aard van de sporen, hun verspreid en vaak geïsoleerd voorkomen evenals het ontbreken van gebouwstructuren maakt dat ook deze sporen als off-site fenomenen geïnterpreteerd kunnen worden. De resultaten van het huidige proefsleuvenonderzoek bevestigen zo het beeld dat reeds gekend is uit de vorige onderzoeken evenals uit de opgravingen in de deelgebied 1D en 2, namelijk dat de laat holocene kronkelwaarden van Elerweerd zich vooralsnog archeologisch lijken te kenmerken door off-site fenomenen.

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door ARON bvba een archeologienota voor een uitgesteld traject (ID 9248) opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek. Op basis van dit onderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee. Daarom was aanvullend vooronderzoek noodzakelijk.

Het programma van maatregelen van de archeologienota voorzag in een verder aanvullend vooronderzoek van de transportzone Kogbeek (zone 1), de irrigatiezone (zone 2) en de grindwinningzone (zone 3) en in de vrijgave van de waterplas 'Meerheuvel', de overslag- en depotzone en de toegangsweg. Vermits de werken gefaseerd zullen uitgevoerd worden – met eerst de aanleg van de transportzone Kogbeek (zone 1) en vervolgens de weerdverlaging en de grindontginning van zuid naar noord (zone 3) en tot slot de aanleg van het irrigatienetwerk (zone 2) – geldt dit ook voor het vervolgonderzoek. Als gevolg hiervan diende voor zowel zone 1 als zone 2 een aparte nota opgemaakt te worden. Gezien de werken in zone 3 in afzonderlijke werkzones van ca. 10 ha groot zullen uitgevoerd worden, is het eveneens noodzakelijk om ook voor deze zone per werkzone een afzonderlijke nota op te maken. In de in akte genomen archeologienota werd echter aangeraden om bepaalde vooronderzoeken zoals bijvoorbeeld het landschappelijk bodemonderzoek, de veldkartering en het geofysisch onderzoek – indien deze noodzakelijk en/of mogelijk bleken – toch in één fase over het onderzoeksgebied uit te voeren zodat voor dit gebied een totaalbeeld ontstaat van het paleolandschap en de archeologische potentie ervan.

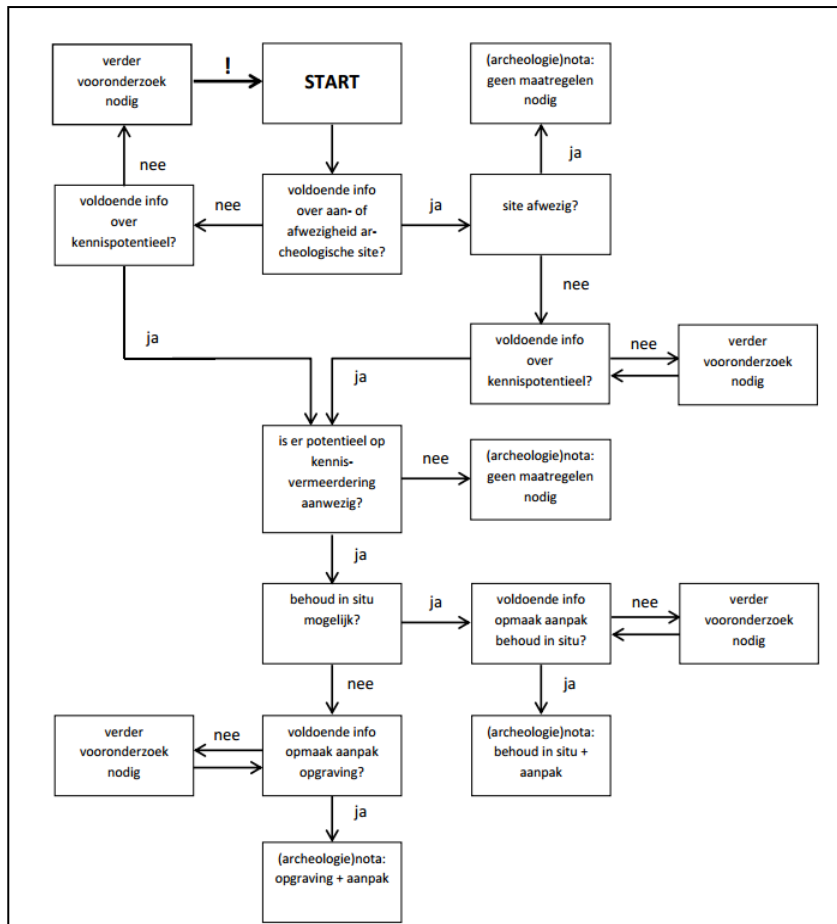
Voorliggende nota behandelt zoals reeds vermeld, de resultaten van proefsleuvenonderzoek (2019K138) van deelgebied 3.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd conform het programma van maatregelen van de in akte genomen archeologienota (ID 9248) en nota van deelgebied 1D (ID 11868).

Het uitgangspunt van het proefsleuvenonderzoek van deelgebied 3 was dat minimaal 12,5% van de hogere gelegen delen van het landschap inclusief de flanken van de restgeulen (tot 10 m in de geul) onderzocht diende te worden door middel van parallelle proefsleuven (10%) aangevuld met kijkvensters, dwars- en/of volgsleuven (2,5%). De proefsleuven zijn 2 m breed en staan haaks georiënteerd op de aanwezige geulen. Indien op de flanken van de geul archeologische indicatoren (sporen en/of vondsten) zouden worden aangetroffen, diende ter hoogte van deze indicatoren de zone van de restgeul plaatselijk mee in het proefsleuvenonderzoek opgenomen te worden. Ook diende in dat geval extra aandacht besteed te worden aan het kunnen voorkomen van archeologische sporen op een dieper, bedekt niveau. Indien deze situatie zich voordeed, moest dit dieper niveau eveneens onderzocht te worden. Indien nodig moest hierbij overgeschakeld worden op 4 m brede, getrapt aangelegde proefsleuven. Moest, tot slot, tijdens het onderzoek blijken dat de ligging van de geul anders was dan voorzien op basis van het landschappelijk bodemonderzoek, dan diende de inplanting van de sleuven eveneens bijgesteld te worden. Concreet betekende dit dat voor deelgebied 3 initieel ca. 6 ha van de 9 ha onderzocht diende te worden.

Het initieel opgemaakte proefsleuvenplan kon zo goed als volledig gevolgd worden. Het was niet nodig om de inplanting van de sleuven aan te passen: de restgeulen bleken immers te liggen waar verwacht. Noch was het nodig om de sleuven richting de geul uit te breiden of om de sleuven getrapt aan te leggen. In het westelijke deel van het onderzoeksgebied werd een sleuf onderbroken omdat nog niet alle bomen gekapt waren. De sleuven in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied werden plaatselijk ietwat ingekort in verband met de nog aanwezige grondhopen. Dit neemt echter niet weg dat, inclusief de vijf kijkvenster, in totaal 14,3 % van het terrein (59930 m²) onderzocht werd.

Het proefsleuvenonderzoek wijst op de aanwezigheid van een archeologische site. Na afloop van het vooronderzoek was voldoende info bekend over het kennispotentieel ervan (*Afb. 47*).

Afb. 46. Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 30-31).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Het proefsleuvenonderzoek van deelgebied 3, waarbij in totaal 6 ha onderzocht werd, leverde slechts zes sporen op. Uit de bodemkundige analyse blijkt dat dit niet te wijten is aan bodemkundige factoren die de leesbaarheid van het vlak of de zichtbaarheid van de sporen bemoeilijkten. We mogen er dan ook van uit gaan dat tijdens het onderzoek geen sporen gemist zijn bij de aanleg van de vlakken of bij het opschonen er van.

De sporen werden allen op de grote, uniforme, oostelijke kronkelwaard aangetroffen waarop eveneens de twee ijzertijdvindplaatsen uit de deelgebieden 1D en 2 gelegen zijn. Het onderzoek van de westelijk kronkelwaard leverde - op twee losse vuursteenfragmenten na - geen archeologische indicatoren op.

De sporen betroffen vier paalkuilen en twee kuilen. De kuilen kunnen op basis van het aangetroffen aardewerk eveneens in de ijzertijd gedateerd worden, de overige sporen zeer waarschijnlijk ook. Drie palen maken deel uit van een structuur waarvan de functie niet bepaald kan worden. Het lijkt echter niet om een gebouw te gaan waarvan de vierde paal verdwenen is.

De aard van de sporen, hun verspreid en vaak geïsoleerd voorkomen evenals het ontbreken van gebouwstructuren maakt dat ook deze sporen als off-site fenomenen geïnterpreteerd kunnen worden. De resultaten van het huidige proefsleuvenonderzoek bevestigen zo het beeld dat reeds gekend is uit de vorige onderzoeken evenals uit de opgravingen in de deelgebied 1D en 2, namelijk dat de laat holocene kronkelwaarden van Elerweerd zich vooralsnog archeologisch lijken te kenmerken door off-site fenomenen. Het potentieel op kennisvermeerdering is daarom ook laag te noemen.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant in een gebied met een oppervlakte van in totaal 163 ha een grindwinning, waarna het gebied wordt heraangevuld met dekgrond en vulzand. Na afronding van de graafwerken krijgt het onderzoeksgebied een herbestemming als natuurgebied (*Afb. 17-20*).

1.4 Bepaling van maatregelen

Ondanks de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in deelgebied 3 wordt geen verder vervolgonderzoek geadviseerd omdat verwacht wordt dat deze niet zal leiden tot kenniswinst.

Er moeten daarom geen maatregelen getroffen worden en er wordt bijgevolg geen *Programma van Maatregelen* opgemaakt.

Dat er geen verder archeologisch onderzoek nodig is, neemt niet weg dat de aannemer/uitvoerder van de werken gehouden blijft aan de meldingsplicht van archeologische vondsten moesten deze toch worden aangetroffen. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

